

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ปจฺฉิมวจา — พระวจาครั้งสุดท้าย”

คำว่า **ปจฺฉิมวจา** (ปัด - ฉิ - มะ - วา - จา) เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง มาจากคำสองคำรวมกัน คือ **ปจฺฉิม** (สุดท้าย) กับ คำว่า **วจา** (วจา, คำพูด) แปลว่า วจาครั้งสุดท้าย, คำพูดครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นพระวจา หรือพระโอวาทที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ ก่อนที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ดังข้อความจาก พระสูตรตันตปิฎก ที่มกนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร ว่า

พระผู้มีพระภาคเจ้า รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” นี่เป็นพระปจฺฉิมวจาของพระศาสดา.

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น เป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลเพื่อให้พุทธบริษัทได้รู้จักตัวเองตามความเป็นจริง ไม่ใช่ให้ไปมองที่คนอื่น แทนที่จะคิดว่าคนอื่นเขาไม่ดี กระทำแต่อกุศลกรรม ประการต่าง ๆ เป็นต้น ก็ควรที่จะเห็นกิเลสของตนเองและพยายามที่จะขัดเกลาให้เบาบางลง เพราะกิเลส ซึ่งเป็นความไม่ดีของตนเอง ใคร ๆ ก็กำจัดหรือละคลายให้ไม่ได้ ต้องเป็นสภาพธรรมฝ่ายดี (ของตนเอง) เกิดขึ้นเป็นไปเท่านั้นที่จะละคลายขัดเกลากิเลสได้

บุคคลผู้ได้ศึกษาพระธรรมโดยละเอียดมากขึ้น ย่อมรู้จักตัวเองว่าเป็นผู้มีกิเลสมาก ซึ่งได้สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏ ในวันหนึ่ง ๆ มากไปด้วยโลภะ โทสะ โมหะ อิสสา (ความริษยา) มัจฉริยะ (ความตระหนี่) เป็นผู้ขาดเมตตา เห็นแก่ตัว เป็นผู้ถูกอวิชชาท่วมทับอยู่ตลอด และมีกุศลเกิดขึ้นน้อยมาก ซึ่งจะทำให้เห็นโทษเห็นภัยของกิเลส แล้วมีความเพียรที่จะอบรมเจริญปัญญา เจริญกุศลประการต่าง ๆ เพื่อละคลายกิเลส เป็นการกระทำที่พึงให้แก่ตน, ในทางตรงกันข้าม บุคคลผู้ที่ไม่รู้จักตัวเองตามความเป็นจริง ก็ย่อมจะทำแต่อกุศลกรรมต่าง ๆ มากมาย ประมาท มัวเมา พอกพูนกิเลสให้หนาแน่นขึ้น ซึ่งจะทำให้วนเวียนอยู่ในสังสารวัฏอีกต่อไป อย่างไม่มีวันจบสิ้น และที่น่าพิจารณา คือ อบายภูมิ มีนรก เป็นต้น รอทำอยู่แล้วสำหรับผู้กระทำอกุศลกรรม ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ซึ่งไปได้ง่ายมากเลยทีเดียว **ค้นเหตุจริง ๆ ก็คือ ความไม่รู้ เพราะไม่รู้จักนรก จึงทำทางให้ตนเองไปสู่ นรก**

ถ้าพิจารณาตามความเป็นจริง ก็จะเห็นได้ว่า เวลาของแต่ละบุคคลเหลือน้อยแล้วที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ควรที่จะได้เตือนตนเองอยู่เสมอว่า “วันคืนล่วงไป บัดนี้เราทำอะไรอยู่” ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียรในการเจริญกุศลและอบรมเจริญปัญญาสะสมเป็นที่พึงให้กับตนเองต่อไป การกระทำของบุคคลอื่น ก็เป็นของคนอื่น แล้วเราจะสะสมอย่างไรระหว่างความดีกับความชั่ว ในระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่?

ในชาตินี้ ตนยังเป็นผู้มีกิเลสมาก อกุศลจิตเกิดบ่อย และปัญญาก็ยังไม่เจริญ ถ้าหากว่าไม่ได้สะสมเหตุที่ดีบ่อย ๆ เนื่อง ๆ โดยเฉพาะการฟังพระธรรม อบรมเจริญปัญญาในชีวิตประจำวันแล้ว ก็ย่อมจะเป็นโอกาสของอกุศลที่พร้อมจะเกิดขึ้นครอบงำจิตใจอยู่ตลอดเวลา และอาจจะตายไปพร้อมกับความไม่รู้ก็เป็นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความตายจะมาถึงเมื่อไหร่ ไม่มีใครทราบได้ ดังนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่

จึงไม่ควรประมาทในชีวิต ควรอย่างยิ่งที่จะสะสมลาภที่ประเสริฐ นั่นก็คือ การฟังพระธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดปัญญา ทำให้มีความเข้าใจถูกเห็นถูก ไปตามลำดับ เพราะความเข้าใจพระธรรมเท่านั้น ที่จะเป็นที่พึ่งในชีวิตได้อย่างแท้จริง ทั้งในชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไปด้วย แม้แต่วาระสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ยังตรัสพระวาจาครั้งสุดท้าย เพื่อความเป็นผู้ไม่ประมาท เพราะความไม่ประมาท นำมาซึ่งกุศลทั้งปวง ตั้งแต่เบื้องต้นจนกระทั่งสูงสุด คือสามารถดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]